

۱۰

د مریا غوماشی پادونه

د سنايي پر مختايي موسسي له خپرونو څخه

Ketabton.com

مرکز نشراتو باس تقدیم من کند

د ملريا غوماشي يادونه

د سنايي پرمختيابي موسسه	خپرونکي
راز محمد دليلي	مسؤول مدیر
عبدالله کاکر	ليكونکي
پوهنمل امان اللہ لودین	پښتو زباره
فتانه بكتاش عارفي	انخور گر
سید نذير حسیني	كمپیوژ او دیزاين

- لوهري طبع ۱۰۰۰ توكه، د سنايي پرمختيابي موسسه (SDO) د ۱۳۸۶ د وري مياشت.
دوهم طبع ۱۰۰۰ توكه، د سنايي پرمختيابي موسسه (SDO) د ۱۳۸۷ د زمي مياشت.
در ۲م طبع ۱۰۰۰ توكه، د سنايي پرمختيابي موسسه (SDO) د ۱۳۸۸ د زمي مياشت.
څلورم طبع ۲۰۰۰ توكه، د سنايي پرمختيابي موسسه (SDO) د ۱۳۸۹ غواړي مياشت.

امن سرک، قلعه فتح اللہ د سنايي موسسه په کابل کې، پنهانه

تيلفون: ۰۲۰۱۴۹۹۳ - ۰۲۰۱۴۹۹۴

پوسټ ډائچان: ۱۸۱

بريمضا ليلك: sieci@brain.net.pk

انترنيټ پانه: www.sanayee.org

اور ګزني پلازما شانه، پونهور سانۍ ناون، پېښور پاکستان په هاګستان کې پته.

تيلفون: ۰۰۹۲ - ۰۰۹۱ - ۰۰۹۱۵۸۷۱۱۵۰ - ۰۰۹۱۵۸۷۱۱۵۰

فکس: ۰۰۹۲ - ۰۰۹۱ - ۰۰۹۱۵۸۷۱۱۵۰

د ده ګاټې ټول حقوق د سنايي پرمختيابي

موسسي پوري اړه لري

۱۰

د ملاریا غوماشی یادونه

د سنائی پرمختیائی موسسه

تصویری کیسہ

والسلام علیکم

د افغانستان تنکیو او ددی

پخوانی او تاریخی وطن د

راتلونکی جورونکو ته

وراندی کېږي

سېيژه

ستاسو په لاس کې كتاب د ماشومانو او تنيکو خوانانو د ادبیاتو په سېك ليکل شوی دی تر خوددي کتاب د لوستلو په لپه کې په دې پوه شي چې وقايه له درملنې (تداوى) خخه غوره او ګته وره ده . د چاپيریال د حفظ الصحي مرااعات د ژوند او انساني روغتیا ضامن دی .

لکه چې وايې

سالم عقل په سالم بدن کې دی
هڅه کوونکې فعال ژوند هم له روغتیا سره رابطه لري .
په دې کتاب کې زيار ايستل شوی خو جوته شی چې خرنګه مضره
حشرات کورونو ته لازه پیدا کوي او د کورنې د بي پرواېي له کبله د
ميکروبونو د انتقال او نارو غې سبب ګرځي . برسيره پردي هغه
عوامل چې کورونو ته د حشراتو د داخلیدو لاره برابروي د مليارد
غوماشي د يادونو په کيسه کې توضیح شوی دي . همدا رنګه هغه
تدبیرونه چې د ميکروبونو د انتقال او له هفو خخه د خطرناکو
وقایعو مخنيوي کېږي هم بنو دل شوی .

له ګرانو او زړه سواند و لوستونکو خخه هيله من یم چې د ليکوالې په
لاری د نوی لاروی له تېرو تنو خخه سترګي پتنی کړي او خپل نظریات ،
انتقادات او وړاندې زونه له مونږ خخه ونه سېمومي .

والسلام عبد الله کاکړ

د ناشر سرليک (مقدمه)

د قادر او متعال خدای (ج) شکر ادا کوو چې موبته یې د ددی توفيق را په برخه کړ چې د سنايي پرمختيابي موسسي د یوي اوږدي وقفې خخه وروسته د ماشومانو د کتابونو د چاپ او خپرولو د لپې په ليکه کې د ستاسو په لاس کې کتاب خپرولو وسپاره.

دا کتاب چې په روان نشر په خاص لطافت او په د ډيره خوره ژبه نازولو ماشومانو ته ليکل شوی دی په زړه پوری تصويرونه او بسوونیزه کيسه چې د انسان د یوه تريخ د بمن يعنې یوې ضرر رسونکې حشری (د ملريا غوماشي) يادونه دي.

چې له لوستلو او اوريدلو خخه یې د نوبتی تېپي (د ملريا د تې) لړزي د لوستونکى او اوريدونکى په بدن رائحه او دی ته متوجه کېږي چې خپلې روغتيا او د چاپيریال حفظ الصحي مراعات په واسطه خان له ناروغۍ خخه و قايمه او د ناروغۍ په صورت کې د متخصص داکتر په مشوره تداوي کړي. د سنايي پرمختيابي موسسي او د باس د نشراتي مرکز هدف د ګران وطن افغانستان د خلکو د ژوندانه بهبود او بنه والي دي.

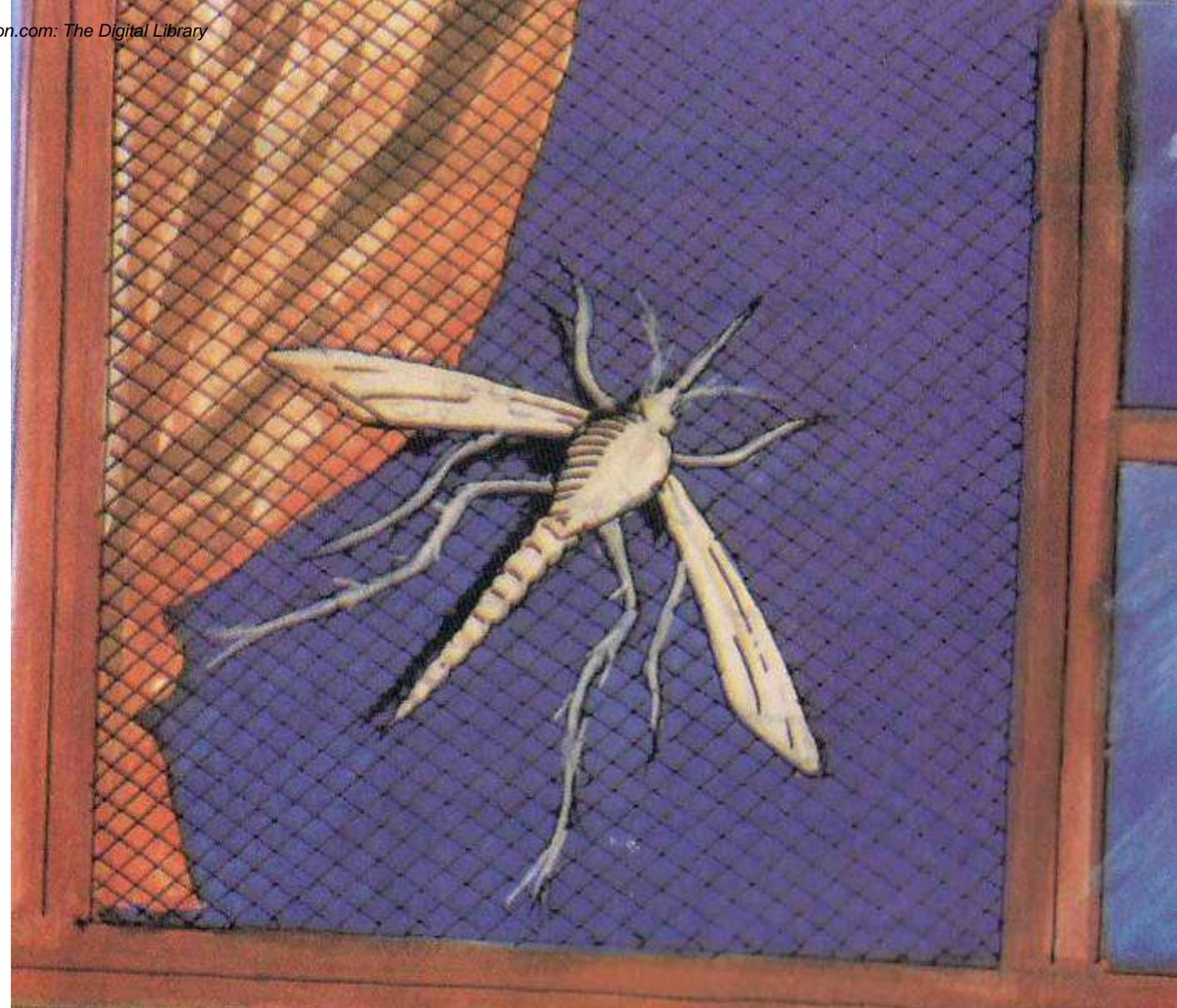
والسلام

راز محمد «دليلي»

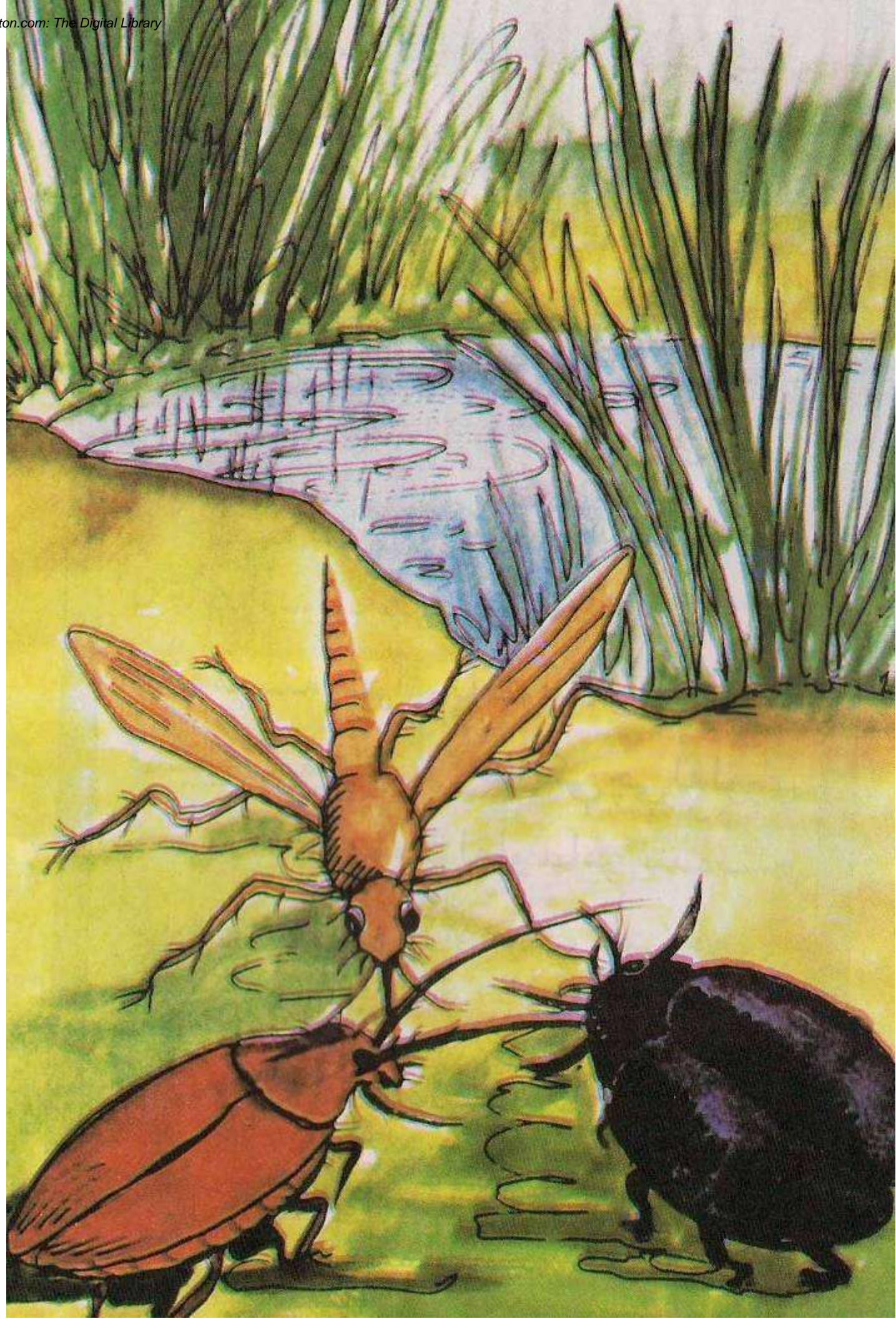
د سنايي پرمختيابي موسسي عمومي رئيس

د مطريا غوماشي يادونه

د دوب په تودو ورخو کې يوه ورخ ديره
 ستومانه او سترى شوي وم. دالدى كبله وه
 چې ماغونبىتل هغه كورته د ننه شم ناخاپه
 زما وزرونە د كړکى له جالى سره ونېتلى
 مخ او سرمې خوب شول. کينه پښه مې په
 جالى کې بندە شوه نېږدې وو چې د انسان په
 لاس ورشم. په ديره سختى مې ئان خلاص
 کړ او سرګردانه شاوخوا ګرځیدم. فکر مى
 کاوه او د تير وخت په يادونو کې دوبه وم چې
 په پخوا زمانو کې موب بنه ژوند درلورد،
 داله دى كبله وو چې ځينې جالى به خيري
 وي او لوې سورې به يې لرل او موب کولاي
 شول چې په آسانى خونو ته داخل شو

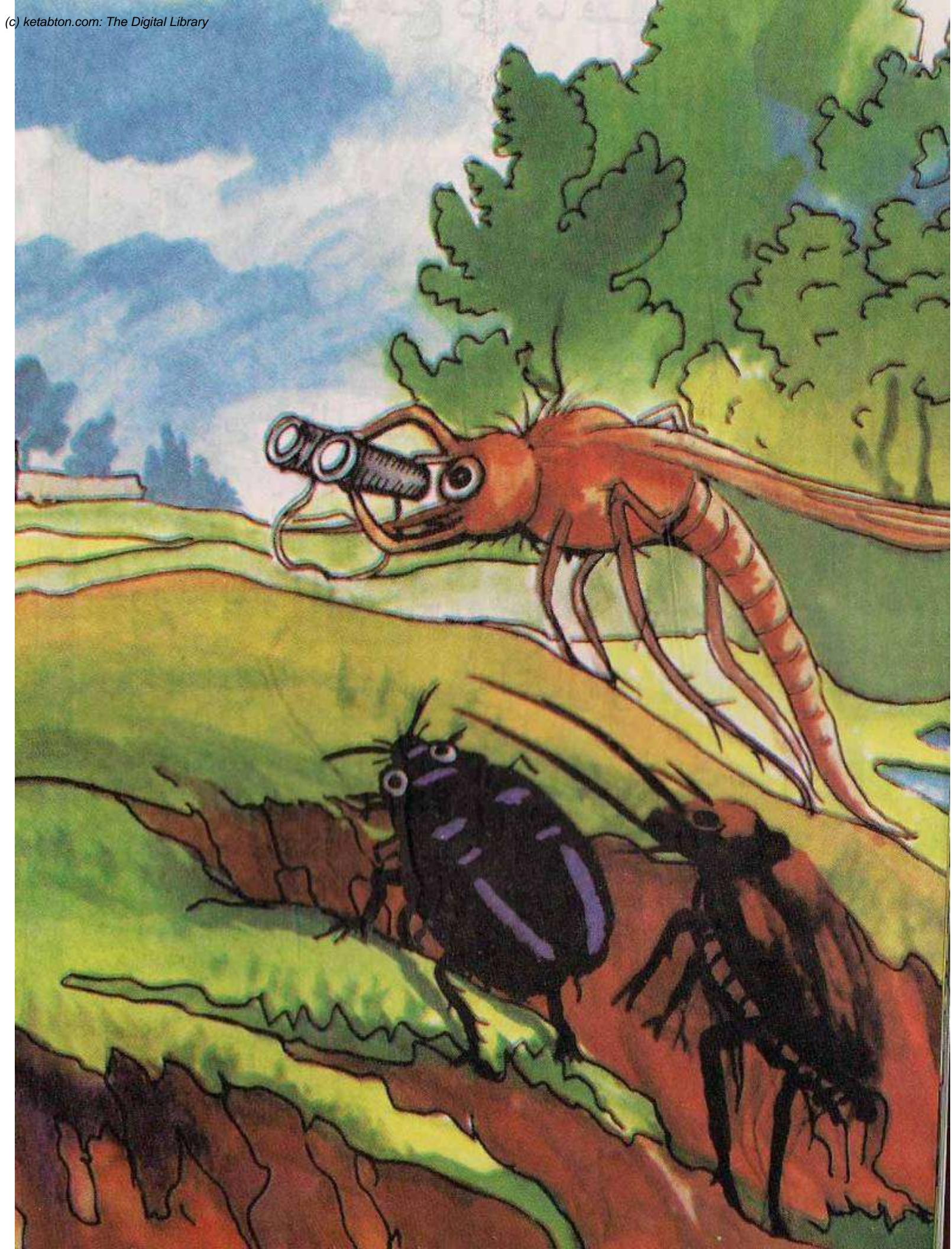
خپل وخت په خوبنۍ تیر کړو او خپلې ګیدې
 مرې کړو. لکن اوس دا سی جالې
 استعمالیزې چې سوری یې ډیر کوچنې دی
 او مورډنشو کولای خونوته دنه شو. په هر
حال په نومورډی ورڅله ډیرو ګرځیدو
 وروسته ډیره ستړې او بې حوصلې شوې وم،
 څکه چې بې جالې کړکې پیدا نشوه.
 ناخاپه را په یاد شول چې له خپلو دوستانو
 څخه مرسته وغواړم په تلوار د وربو مور او
 قانغوزک ته په داسې حال کې چې له لوړې
 څخه مې پښودمه نلرله او سامي بنده بنده
 کیده ورنېږدې شوم او موضوع مې هغوي
 ته بيان کړه. هغوي قبوله کړه او تصميم
 موونيوه چې په ګډه به کار شروع

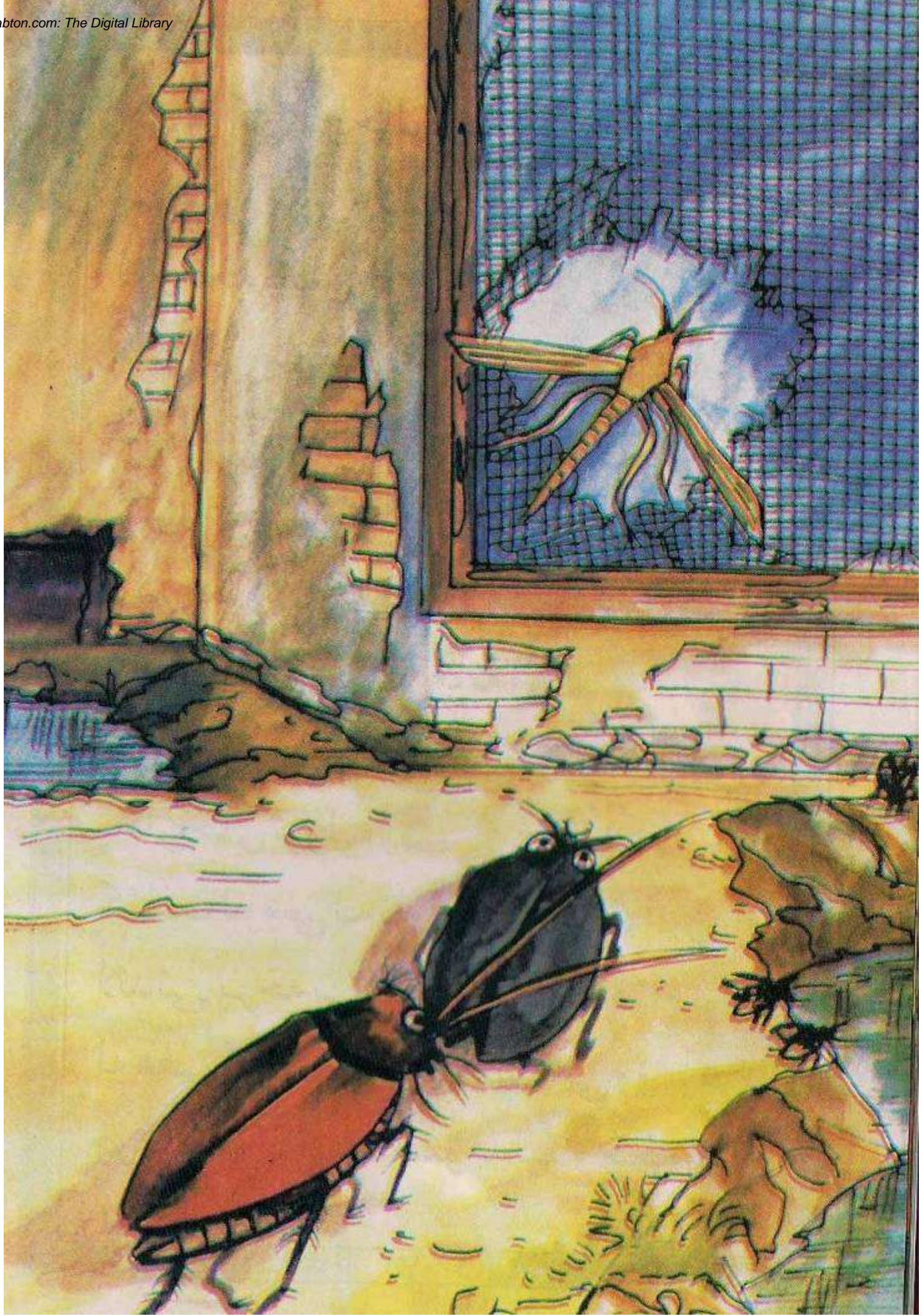
کرو د هغوي په منځ کي زما قدلو روو.
 دوربین يې ماته را کړ چې یوه بى جالي
 کړ کي پیدا کرو. دير کوبنښ مې وکړ لامن
 نتيجه يې ورنکړه نړدي وو چې ناهيلې شم
 ناخاپه مې یو کورترستركوشو چې
 کړ کيوسي جالي نلرلي ديره خوبنه شوم او
 دوستانو ته مې وویل چې بنکار پیدا شو،
 موږ بریالي شو. لامن زموږ ورڅ تیره شوی
 وه د شپې ناوخته هره خواتياره وه.

د وردو مور په داسي حال کې چې له خوبني
 په جامو کې نه خايده ويې ويل: ته خو
 وزرونې لري او له کړ کي خخه دا خيليداي
 شي! موږ خه وکړو؟

ماورته وویل: تشویش مه کوي هغه کور

چې کړکی یې جالۍ نلري د اوپولاري یې
 هم جالۍ نلري، تاسو کولاني شي د اوپو
 لارو خخه پخلن ئاي ته ئان ورسوئ په هغه
 ئاي کې به سره یو ئاي شوا او اوضاع به
 مطالعه کړو. کله چې پخلن ئاي ته داخله
 شوم عجيبة شانته حال وو. زما په فکر
 د کور خاوند ميلمانه لرل. دول دول خواره
 په دول دول لوښو کې پاته وو.
 مچانو هم جشن درلود ترمود د مخه یې د
 پخلن ئاي نیولی وو.
 کثافت لوښی له ناولو کثافت او دک وو او
 لاندنسی برخه یې سوری وه چې کثافتونه
 له هغى خخه د باندي وتلي وو. زموږ
 خوشحالی د دی صحنو له لیدو خخه دیره

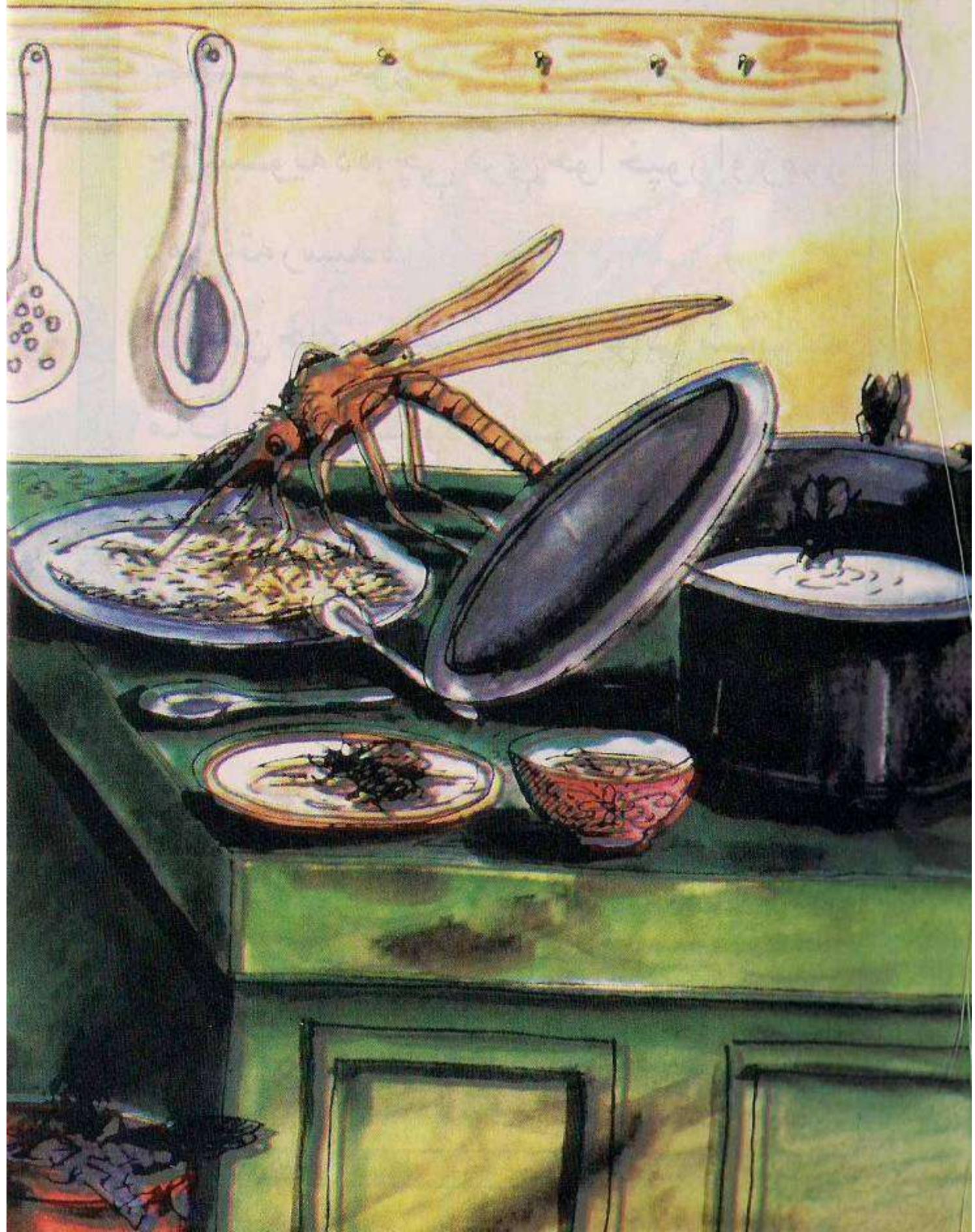

زياته شوه چې نه اندازه کيده. د کثافتو
بوی مورته د گلاب د عطر و په خير
خوشبویه ده. چې هري خوا خپور او زمورد
د ماغته رسیده.

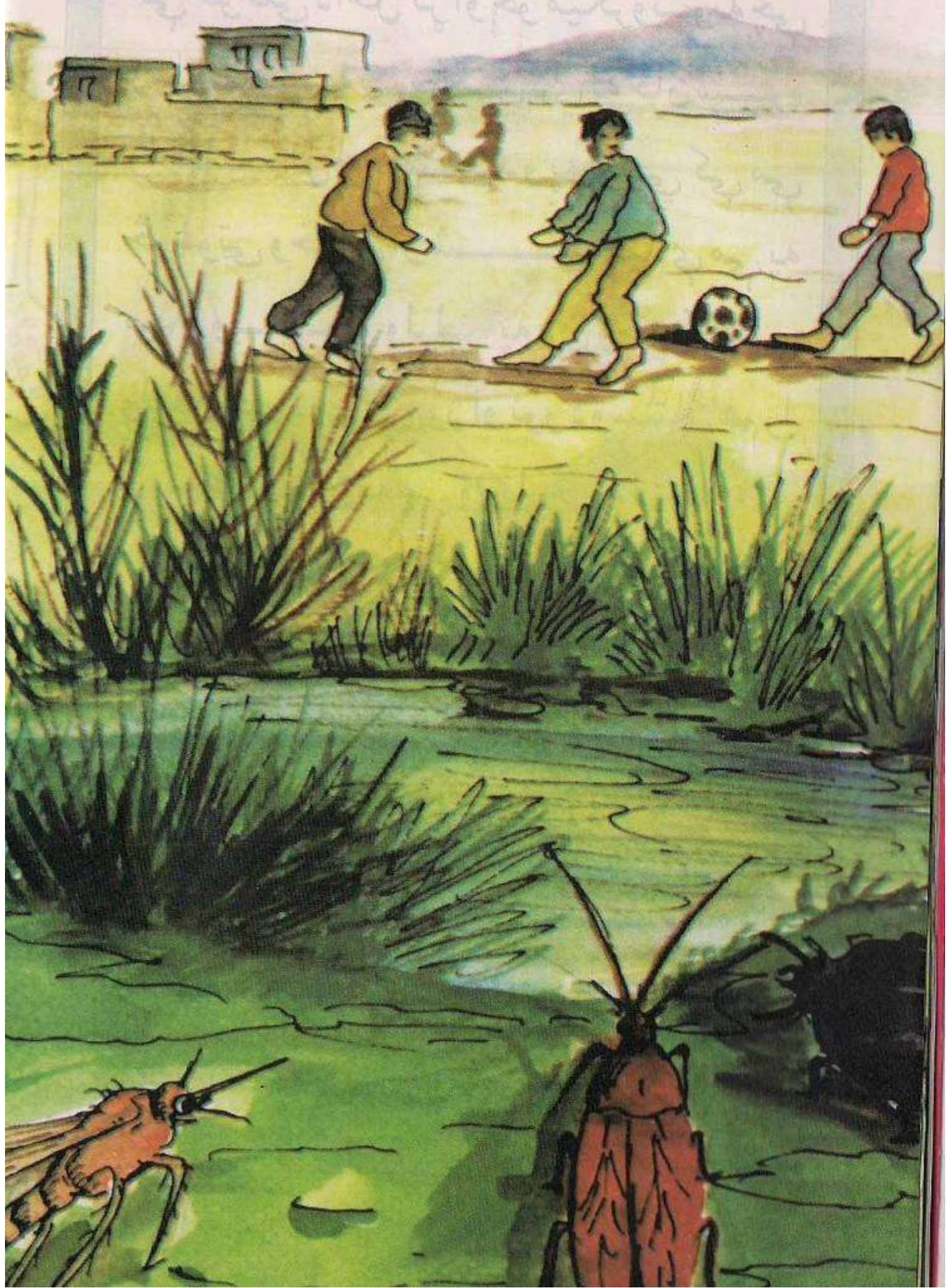
د پخلن ئای په بله خوا کې يو بې سرپونسہ
مات سطل اينسودل شوی وو چې په هغه
کې د ډوډی توتی او د کيل او کلچوميده
چې چناسی يې کري وو ترستركو کيده.

نه وينحل شوي لوښي او سرلواخى تور
ديگرى چې له شيد و خخه ډک وو ترستركو
شو. هرو مرودا شيدي يې د سهار د چاي
لپاره پيرودلى وي.

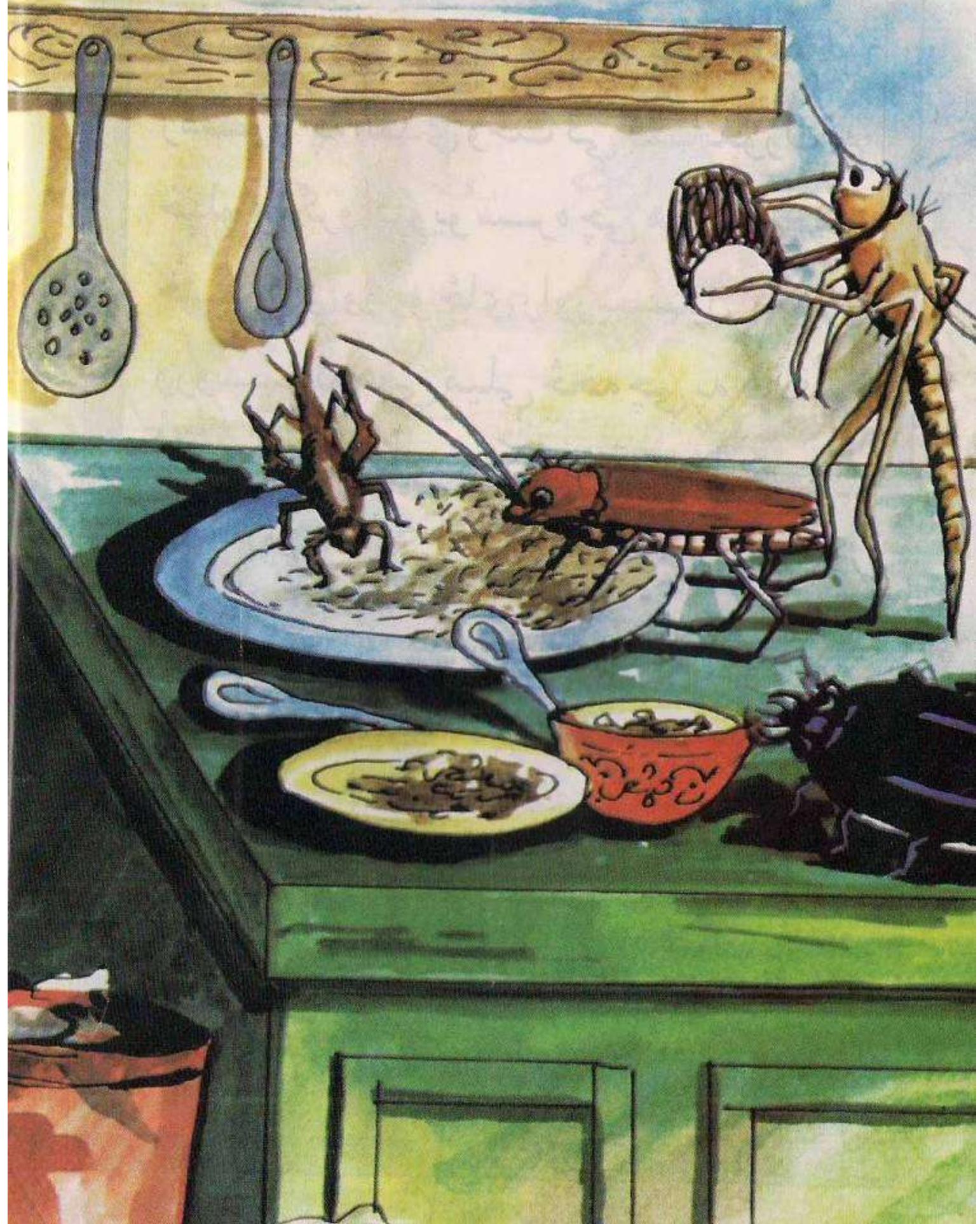
ما خپل وزرونە او خان په کثافت لوښي

کې خوئلې داخل کړ او خومیکروبونه چې
 زما همیشه نی ملګری دی له ئان سره
 واخیستل او د شیدو په لوبنی کې مې
 خوغوتى و خورې او شیدې مې په
 میکروبونو ولرلې. په دې وخت کې مې
 ولیدل چې دوربې مور او نور دوستان هم را
 ورسیدل هغوي ته مې وویل چې ولې ناوخته
 را ورسیدی؟ دوی وویل: (نېږدې وو چې د
 او بولارو کې د کورپته غلطه کړو لاکن د
 پخلن ئای د کثافت د لوبنی او سرلخو
 خورو بوي له مور سره مرسته و کړه خوموږ
 پته پیدا کړه. ته خه پوهیږې چې زموږ د
 شامي (بوي کولو) حس د انسانا نو په نسبت
 دير قوي او حساس دی. موږ له دير

لیری ئای خخه د خورو او كثافاتوبوی
 حس کووا او په تلوار هغه ئای تە ئان
 رسوو. په همدى وخت كې قانغوزك لە
 خپلو ملگرو كرپيو سره چې هغوي يې هم
 خبر كې يو يو ئای راورسىدل. هغوي
 ورسوسته له هغى مىلى خخه چې په كثافت
 لوښى كې ئې ترسره كرە د ناوينخل شويو
 لوښوا وتوردىگىي په خواروانشول. ما هم
 ئان ورورساوه ومې ليدل چې د دىگ منع
 كې داسې كباب وو چې له خونسى خخه مې
 خپل وزرونە و خندىل او گىدە مې بىنە مەرە كرە
 يو خل بىيا مې په كثافت لوښى كې ئان
 كرە كرە او كباب په لعاب كې مې خو خلى
 سر كوندەي ووھلى او په هغه ئاي كې مې

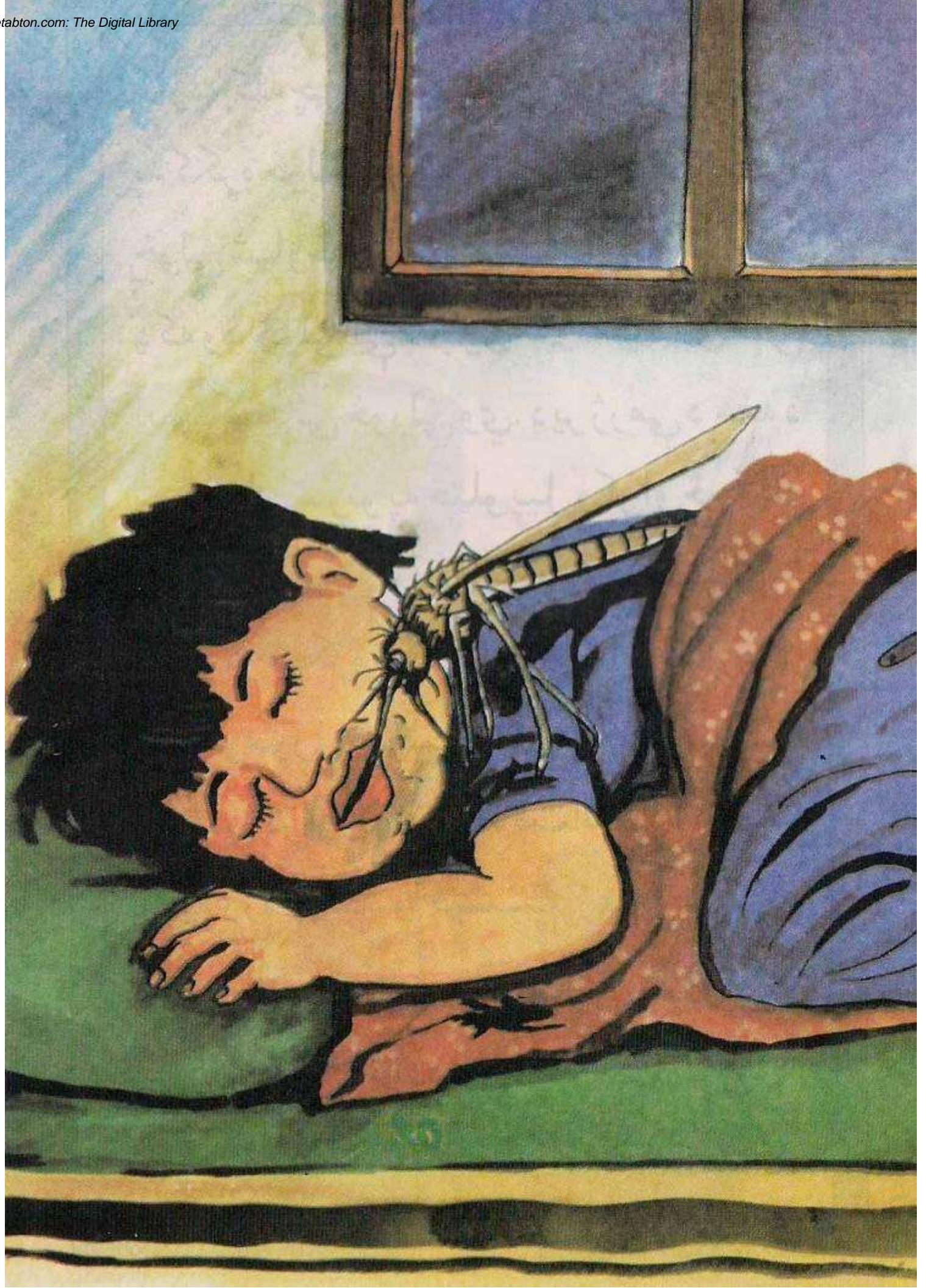

میکروبونه خوشې کړل بیا والو تم. ناخا په
 مې د پخلنځي په کنج کې د حشراتو ضد
 در ملو په بوتل سترګې ولکیدې او له خندا
 څخه مې پښتورګې په درد شول او له ئانه
 سره مې وویل:

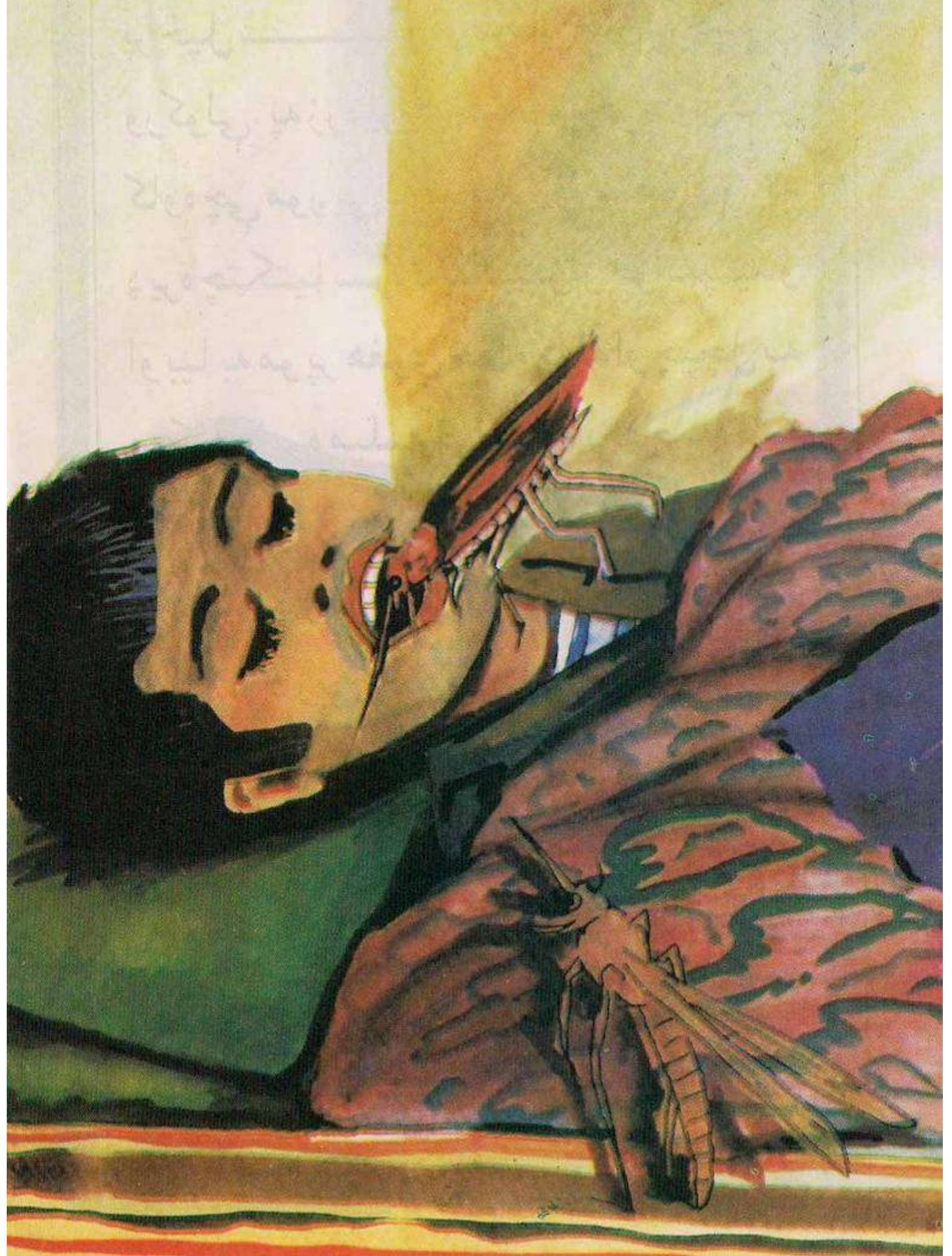
کله چې نظافت مراعات نه شي د حشراتو
 ضد درمل خه ګته لري؟
 په هر حال د پخلنځای د ناوینځلولو شوو
 او سرلو خو خورو سره موښه وخت تیر شو.
 له دی ورسته د خونو وار (نوبت) شو اود
 هغو خواته مو یو ئای حرکت و کړ. په لویه
 خونه کې د کور خاوند له میلمنو سره بیده
 وو. په میلمنو کې یو ماشوم چې په دراندہ
 خوب بیده وو او په لور آوازئې خروپ

کاوه، کله چې هغه ته نېږدي شوو پوهيدو چې
په کړه خوله بېدہ شوی دی ځکه چې د
خولی شاو خوائی سرینښنا که او له کثافاتو
ډکه وه. خولی یې بدبوی کاوه. کیدلاني شی
آيسکريم ئې خورلي وي. ډير ژرمې د هغه د
شونډوا ولاسونو په ختيلو پيل وکړ او خو کلك
نیښونه مې ورچخ کړل وروسته مې د
کثافاتو میکروبونه چې د ځانه سره د اوروپي
وو د نومورپی هلك د خولي په کنجونو کې
خوشې کړل او د بې نظافت انسانا نو خخه
مې د زړه قصد واخیست. زموږ جشن او
خوشحالی په همدی وخت کې شروع شوهله
نڅا او خندا نېږدي وو چې ضعف وکړو.
هر یو موچې چې چه د اسې ناراحته کیده چې

پر خپل سر او مخیې حان ته خپیرې
 ور کولې. په زړه پورې خودا وه چې دوې فکر
 کاوه چې موبې له منځه وړي یو خوموبې
 د ډيره چتکتیا سره د بالښتونو خواته پتییدو
 او بیا به مو پر هغوي حمله کوله او چې چل به
 موکول د یوه میلمه خوله واژه (خلاصه) پاته
 وه ما غوبنټل وردنه شم خوومى لیدل چې
 د وربۍ مورتر ماد مخه د هغه خولی ته
 ننوتی او د ژبې لاندې برخه ئې څتی، هغى ته
 مې وار (نوبت) ور کړ او ما حوصله وکړه. په
 خلاصه توګه ويلاي شم چې نومورې شپه
 د ډيره جالبه او د یادونو د که شپه وه چې هیڅ
 کله ئې هیرولاي نه شو.
 په بله ورئ مې زړه طاقت ونه کړ بیا هغه

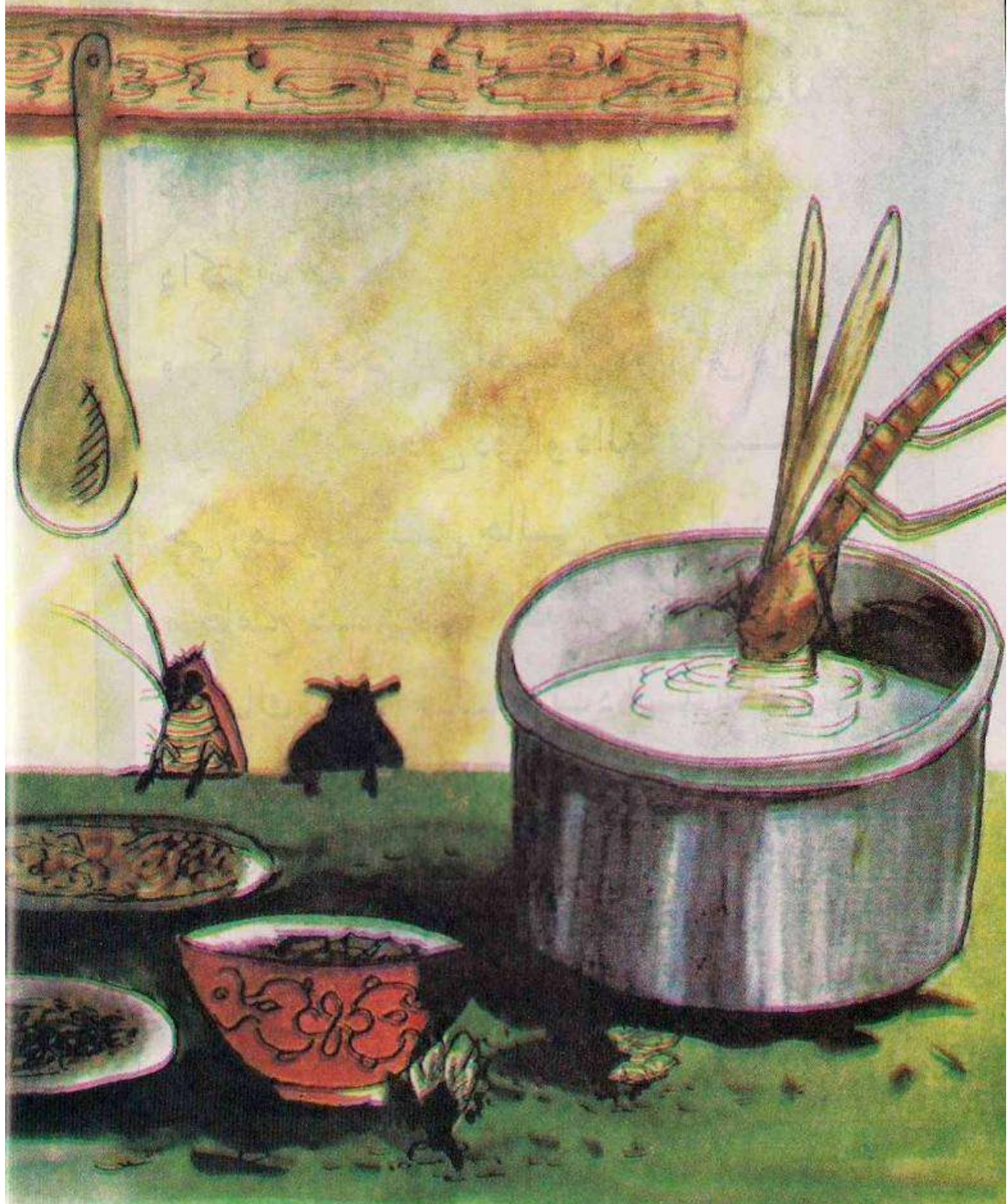

کور خواته ور غلم خود تیری شپی د
 عملیاتو نتیجه له نبردی خخه و گورم.
 خپل حان می د کوتی په یوه تیاره ئای
 کې پت کړ او د کورنی د غریو د مشرانو
 خبرو ته می غور و ینو چې د اسې بې ويل:
 د یې ستړی شو، اسد له خپل پلار سره په
 روغتون کې پاته شو. د اسد دوینې د
 معاينی پايله مو واخیسته او ملريا
 تشخيص شو. له خوبنۍ نبردې وو چې
 چیغه کرم چې د ملريا د انتقال اتل دلته
 موجود دی لakin له احساساتو خخه می
 مخنيوی و کړ خپل غورونه مې بنه تیز
 کړل خود پای خبرې واروم.
 د کور خاوند خپلو خبرو ته دوام ور کړ او

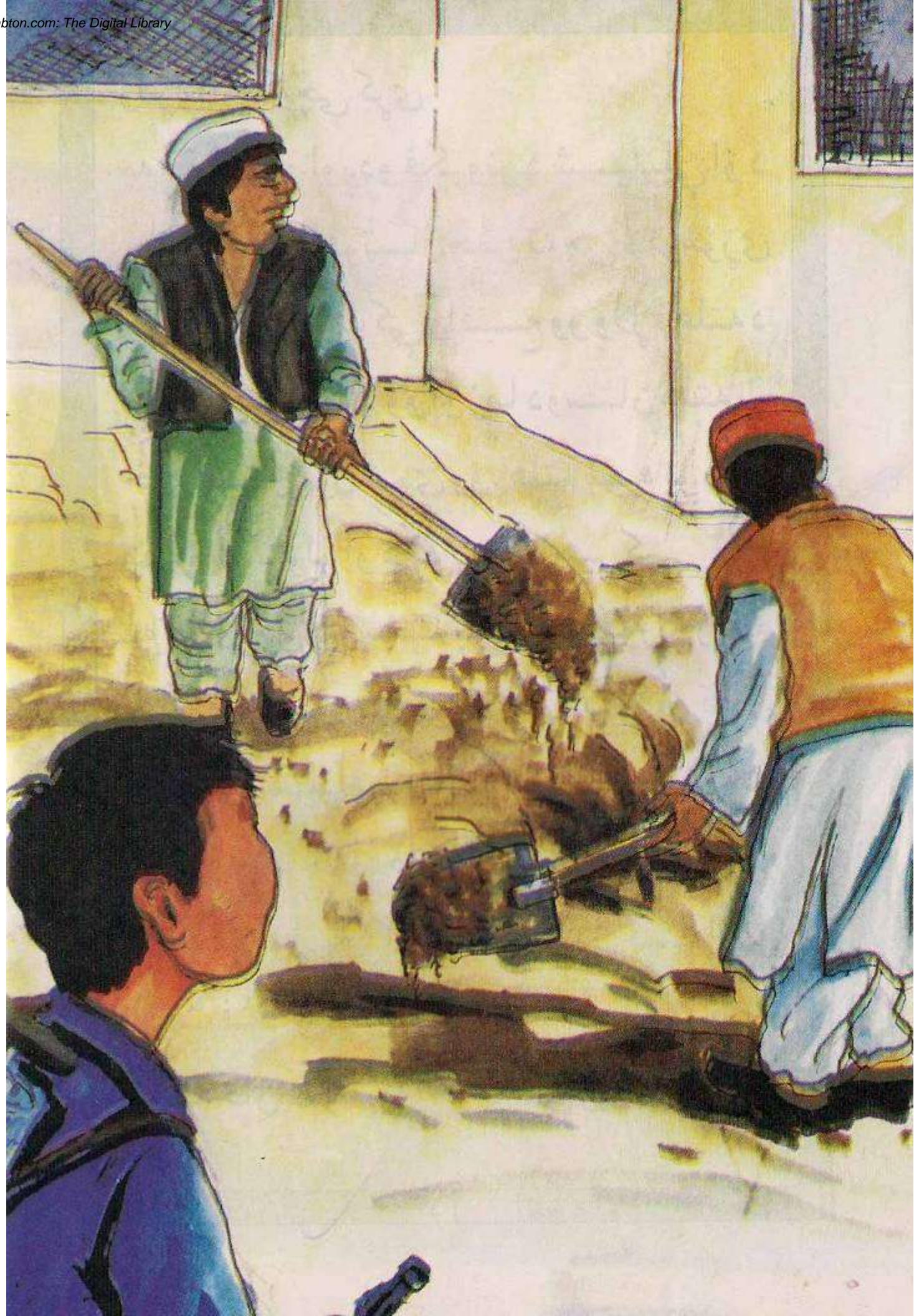

ویې ویل:

روغتیا بی حالت بی دیر خراب دی بنه شو
 چې په وخت روغتون ته ورسید که نه نو
 خدای (ج) خبر چې خه به واقع شوی وو.
 ډاکترانو په عاجله توګه هغه ته سیروم
 ورکړل. زه فکر کوم اسد خوارکی د ملريا
 غوماشی چیچلی دی او د الله دی کبله دی
 چې زموږ کړکی جالی نلري او د کور
 مخامنځ خندق هم زیاته موده کېږي چې نه
 دی پاك شوی. میلمه توب د اسد په کورنۍ
 زهر شوه. همدې خبرې زما په غور کې
 جرنګ وکړ چې کیدای شي په راتلونکي کې
 زموږ لاره بنده شي.
 په خاصه توګه که ويالي صفا او د ډونډونو

ولارې او به و چې کړي.
 په خفګان او او بدو فکرونود شنیلې او د
 ماشومانو د فوتیال چمن ته چې د نومورۍ
 کور تر خوا پارک کې واقع وو ولارم هلتہ د
 ولارو او بويوندنه وو او زما دوستان هلتہ يو
 ئای سره راتیول شوی وو. هلتہ سره يو ئای
 مصروف شولو او هغه کور مو هیر کړ.
 له خو ورخو وروسته بیا هغه کورته روانه
 وو مومې لیدل چې خو کسان د بیل او کدال
 او نورو وسايلو پواسطه د خندق په ډکولو
 لګيا دي ما خپل ئاند و نو پانو شاته پت
 کړ. ستونی مې له ډيره غمه را د کیده او تر
 زيات فشار لاندي وو. په ډير افسوس سره
 مې له ئان سره ويل چې تردی وروسته به

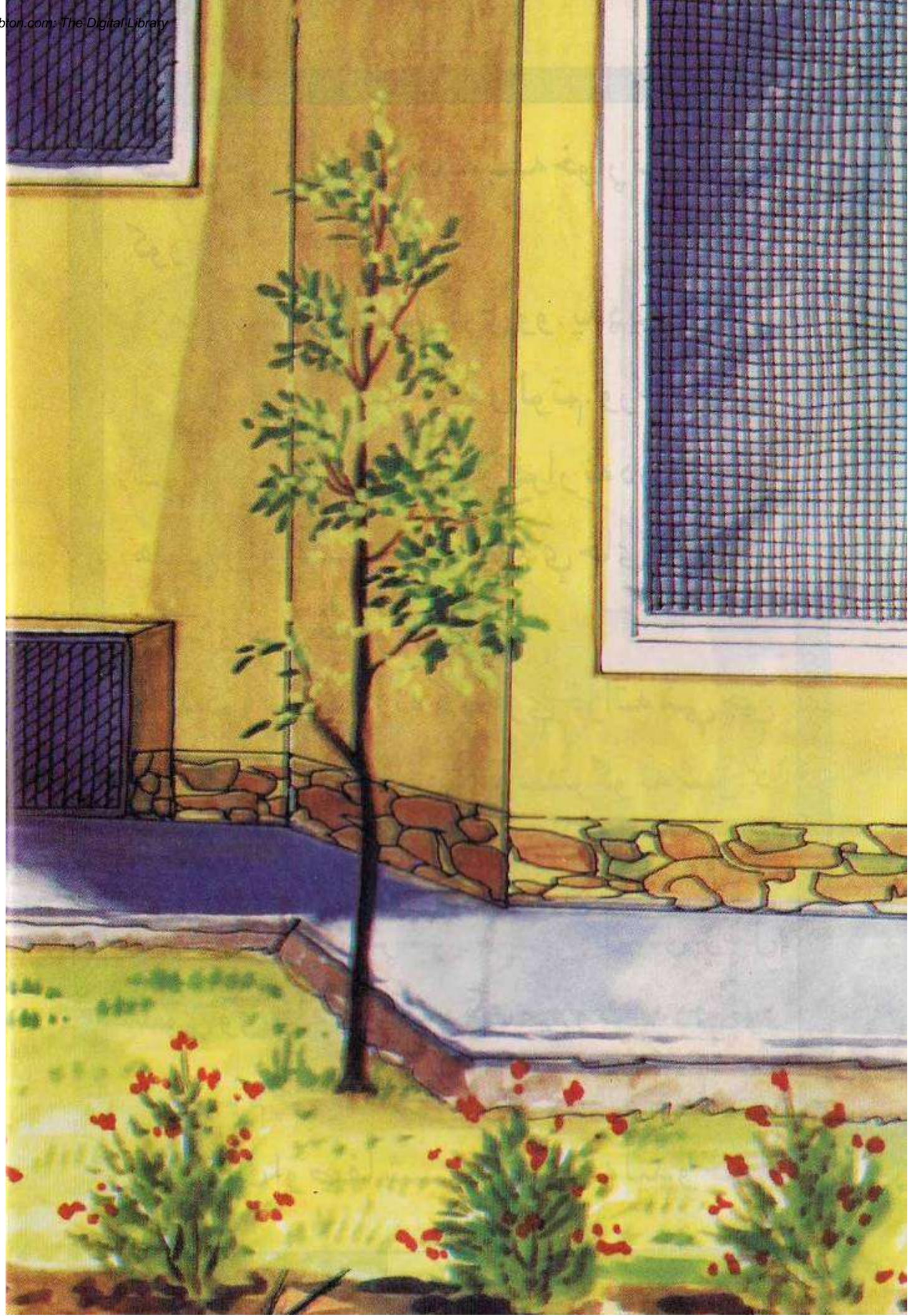

چيري حم اوله کوم ځایه به خوار پر لاسه
کووم!!!

در مل شيندل يې پيل کړي وو. په دير خفگان
او غم سره له هغه ځایه والو تم. ور ځې تيری
شوې لامن زړه مې آرام او قرار نه در لود. خو
هفتې وروسته بیا همدې ځای ته ولازم.

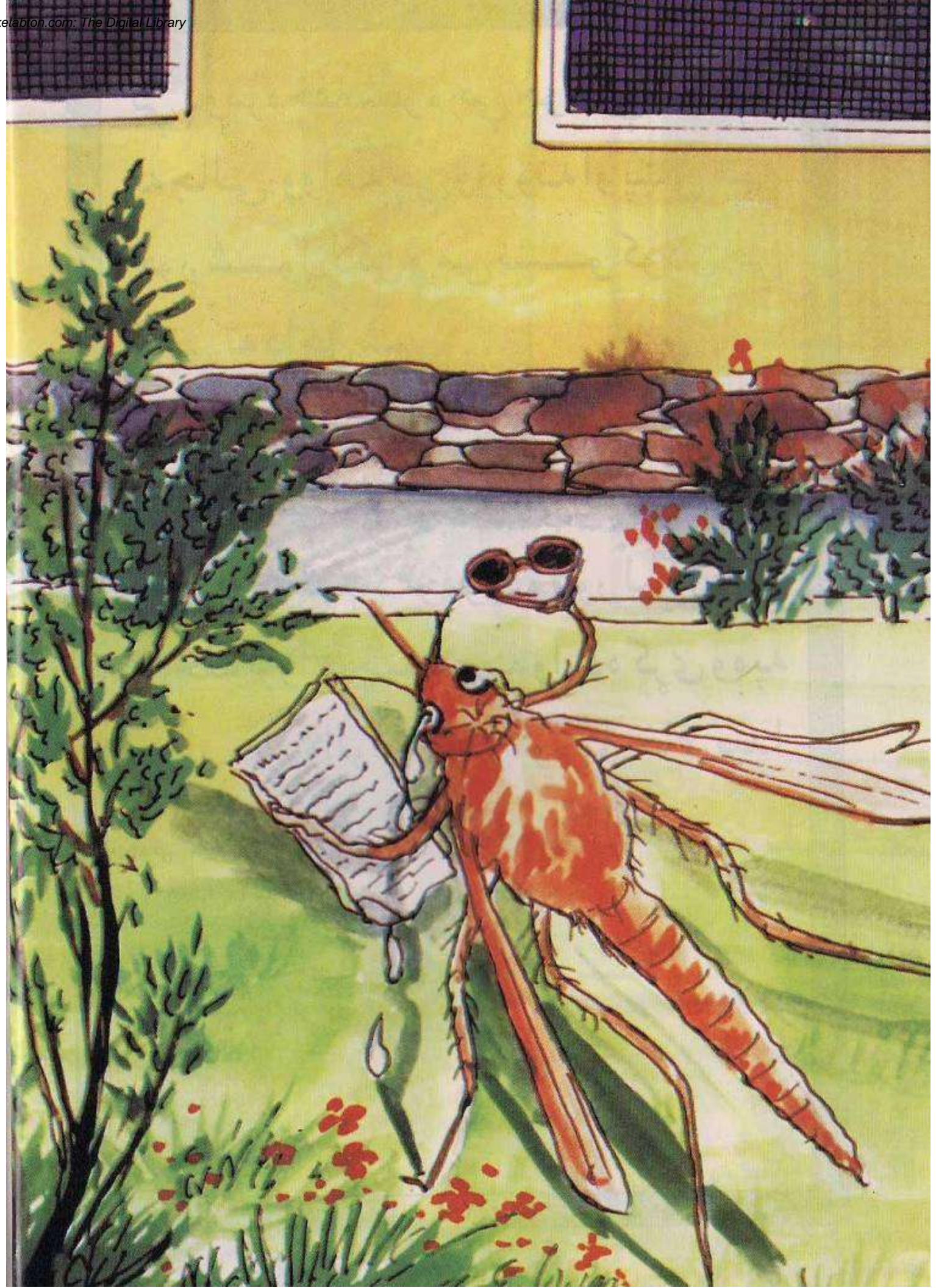
پوهېږي چې څه مې ولیدل؟

هغه کور مې پیدا نه کړ. هرې خواته مې چې
وکتل نو مورې کور مې تر ستر ګونه شو. د
هغه پخوانې کور پر ځای مې یو دير پاک او
صفا کور چې کړ کې ئې په جاليو پونبل
شوې وې کله چې بنه دقت مې وکړ په دې پوه
شوم چې دا خوهغه پخوانې کور دې چې
او سپاک او صفا شوې دې له ليدو خخه

ئې دو مرە خفە شوم چې خو ئلى مې حان
 پە جالى وواھە چې وزرونە او پىنى مې
 خورب شول لامن و مى نشو كولانى چې
 كوتى تە داخل شم.
 گرانو لوستونكۇ!
 او بىكى مې نە پىرىزدى چې خپلۇلىكىنۇ
 تە دوام ور كرم. د نومورى كورلىدل زما
 پە خفە اروسا سختە ضربە واردە كرى وە پە
 تلوار سره والو تم تر خو كوم بل ئاي پيدا
 كرم.

(پاي)

ستاسو د معلومات لپاره څو مختصر ټکنی

ملریا څه دی.

ملریا دوینی یو پرازیتی آفت ده چې د انافیل موښی غوماشی د چیچلو له لاری انسان ته سرایت کوي. د آفت د لرزاندہ تبی، د طحال (توری) لویدوا او وینی کموالی سبب گرځی.

دا پرازیت له یوه انسان خخه بل ته د انافیل موښی غوماشی (چې په خپلو لعابیه غده واتو کې دا پرازیت ولري) پواسطه هغه وينه زبینې او په مقابل کې له خپلو لعاب (لارو) سره د ملریا پرازیت د انسان وينی ته داخلوی. د ملریا پرازیت د وينی سرو کريو اتو او بیا وینی (کبد) حجراتو کې داخلیږي او شمیرې زیاتيرې.

د نارو غنی سرایت:

د ملریا غوماشی په ولارو او بیو او ډندونو کې هګۍ اچوی او بچې هلتہ انکشاف کوي. او په ملاریا اخته کسانو دوینی زبینېلو له لاری له یوه انسان خخه بل ته

سرايت کوي

ملريا يو تبه لرونکي ناروغى ده چې په سردرد او
لرزاندي تبى سره شروع کړي چې د بندونو (مفاصلو) او
ټول خان دردونه ورسره يو خاي وي. تبه د ملريا پرازيت د
نوعيت له مخى کله کله په منظم ډول يوه ورڅه منځ کې
په بله ورڅه متناوب ډول او يا کله کله په غير منظم ډول
ليدله کيرې.

اختلالات:

دوينى کميدل او تورى (طحال) غتيدل دي.

وقايه:

د کوتھو کړ کيوته جالى نیول، د ولارو او بوا او ډنهونوله
منځه ورپل او د حشراتو ضد درملو پاشل په خاصه توګه د
تودو خى په موسم کې.

تداوي:

ناروغه ډير ژر داکتر ته ورسوى او د داکتر په مشوره هغه
ته درمل ورکړي. په خپل سرا او د داکتر له مشوري پرته
ناروغ ته له درمل ورکولو ډډه وکړي.

Khaterat Pasha-e-Malaria (Malaria Mosquito)

Published by : Sanayee Development Organization (SDO)
Editor-in-Chief : Raz Muhammad Dalili
Author : Abdullah Kakar
Artist : Sultan Hamid Fanoos
Translated by : Assosiat frof Amanullah Ludin
Composed by : Saifullah Zamani

1st Edition : 1000 copies, Financed by (SDO), May 2007
2nd: Enditon : 1000 copies, Financed by (SDO), Nov 2007
2nd: Enditon : 1000 copies, Financed by (SDO), Feb 2008

Publishing date : Apr 2010
Number of copies : 2000 copies
Financed by : Sanayee Development Organization (SDO)

Kabul address : Sanayee Development Organization (SDO)
Qala-e-fatiullah 9th street, Near Shahoon Electricity Junction
Kabul telephone : 0093-(20) 2201693
Post Box : 181 Kabul Afghanistan
Email : sdfkabul@ceretechs.com
Websites : wwwsanayee.org
Www.nawidefarda.com

Peshawar Address : Kabul English Language Center,
Behind Orakzai Plaza and total CNG, university Road Shaheen
Town, Peshawar Pakistan
Telephone : 0092-91-5842155 - 91582165
Fax : +92+-1-5845139

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library